

Asztaldísz - gyertyatartóval, a kereskedelem és az ipar allegorikus alakjaival

Ötvösgyűjtemény

Leltári szám:	63.558.1
Alkotó:	Bachruch, Károly (1850 - 1926) / ötvös
Gyár / műhely:	Bachruch A. ezüstárugyár
Készítés ideje:	1907
Készítés helye:	Budapest
Jelzés:	a gyertyatartó peremének szélén beütve a Bachruch cég háromszögletű hitelesítő bélyege és az 1867 után használatos, Diana-fejes hitelesítő jegy; alján bevésve: FECIT ANNO DOMINI / MCXXXVII (sic!) / BACHRUCH
Anyag:	almandin; ezüst; smaragd
Technika:	öntött; részben aranyozott; trébelt; zománcozott
Méretek:	magasság: 56,5 cm átmérő: 81 cm

Sima, díszítetlen, öt karmosvégű lábbon álló, nagyméretű lapos tartón tagolt, befelé mélyedő csemegegát. Pereme sodronnyal keretezett, szélén áttört szegélydísz. A perem középső részén boglárók almandin- és smaragdkövel, lándzsa alakú zománcos veretekkel váltakoznak. A tál öblében öt, kékszínű zománcos kagylódísz, fölöttük öntött füzérek. Közöttük pillérsor, amelyeken puttók ülnek kezükben a kereskedelem és az ipar egyes ágainak jelképeivel: Merkúr-bottal, bányászkalapáccsal, fogaskerékkel, szárnyas vasúti kerékkel és evezőlapáttal. A középső részen alul kiszélesedő, lapított gömb tartja az ötkarú gyertyatartót.

A *Pesti Hírlap* 1907. február 17-i számában a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank éves közgyűléséről megjelent tudósítást szerint a tál a bank elnöke, Lánczy Leó (1852–1921) számára készült ajándékként, abból az alkalomból, hogy 25 éve töltötte be a bank elnöki tisztségét.

Este nyújtották át a Pesti M. Kereskedelmi bank igazgatói elnöküknek, Lánczy Leónak a maguk ajándékát, Bachruchnak egy mesterművét, mely úgy arányainál, valamint a ritka ízléssel párosult kivitelénél fogva valóban fejedelmi emlékmű.

A kereskedelem allegorizált női alakja trónol egy kupolás templomban, környezve a kereskedelmet és ipart ábrázoló alakokkal. A templom egy 5 kagyló alakú mélyedésekkel kiképzett plateau-n épült fel, melyet filigrán zománcozott keret vesz körül. A keret átmérője 1 méter, a templom magassága 60 centiméter, a műtárgy súlya 30 kg. Művészi finomságait nehéz leírni. A szobormű a műtárgy főalakja elefántcsontból és nemes zománccal való, a Merkúr-szárnyak, a fej és nyakdísz gyémántokkal van befoglalva, a ruha gyöngyökkel szegélyezve. Az alak finom profilja az ünnepelt feleségének vonásaira emlékeztet. Öt kristályoszlop tartja a galambtojás nagyságú smaragddal koronázott kupolát, melynek áttetsző zománccán át rózsaszínű élénk fény szűrődik át, megelevenítvén a főalak nemes vonásait. Az 5 kagyló régi lapis-lazuli színű rekeszes zománccal van kitöltve és ezüst inkrustációval díszítve, az ezt övező nagy keret régi magyar boglárókkal, drágakövekkel, és igazgyöngyökkel ellátva. A műtárgy majdnem bizantinikus gazdagsága dacára, minden ízében Bachruch finoman tompító műízlését tükrözteti vissza, amely a magyar ötvös-iparnak egy újabb remekét alkotta.

A tál eredeti formája egy archív (üvegnegatív) fényképfelvételről ismert (IM adattár, NLT 4558.). A kereskedelem allegorikus nőalakját hordozó felső rész mára elveszett az archív fényképfelvétel tanúsága szerint jobbában mérleget, baljában *Labor improbus omnia vincit* (A kitarító munka mindent legyőz) feliratú táblát tartott.

A díszítést jelenlegi felső részét alkotó gyertyatartó feltehetően későbbi (de még a Bachruch Ezüstárugyárban készült) kiegészítés, amely talán abból az alkalomból készült, hogy a tál Gundel János (1844-1915) tulajdonába került, akinek éttermében a tárgy asztaldíszként szolgált.

A Bachruch cég 1907-ben egy másik dísz tárgyat is készített a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank vezetőségének megrendelésére: a Weisz Fülöp (1859–1942) igazgató 25 éves jubileumára készült ezüst szoborcsoport Merkúr diadalát ábrázolta. A művet a Bachruch cég az 1907. évi Pécsi Országos Kiállításon is bemutatta, a Lánczy Leó számára készült dísztárral együtt. (Ld.: *Vasárnapi Ujság*, 1907/33. sz., p. 669., képpel - ld. [itt](#))

Irodalom

- Szerk.: Götz Eszter: *Körülöttünk. Ipar- és Tervezőművészet / Nemzeti Szalon*. Magyar Művészeti Akadémia, Budapest, 2017. - p. 390.
- a kiállítást rendezte: Batári Ferenc, Vadászi Erzsébet: *Historizmus és eklektika. Az európai iparművészet stíluskorszakai*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1992. - Nr. 382. (Békési Éva)
- szerző: Prékopa Ágnes: *Európai zománcművesség a középkortól a szecesszióig. Válogatás az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeiből*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1991. - Nr. 89.
- Kiss Ákos: Néhány szó a historizmusról. *Művészet*, 1966/11.. 1966. - 8.

